

Programación de Piano Complementario

Departamento de Tecla

ÍNDICE

Introdución	3
1. Obxectivos xerais	4
1.1. Obxectivos específicos do primeiro curso (3º G. P.)	
1.2. Obxectivos específicos do segundo curso (4º G. P.)	
1.3. Obxectivos específicos do terceiro curso (5º G. P.)	
1.4. Obxectivos específicos do cuarto curso (6º G. P.)	
2. Contidos xerais	7
2.1. Contidos específicos do primeiro curso (3º G. P.)	
2.1.1. Contidos mínimos do primeiro curso (3º G. P.)	
2.2. Contidos e específicos do segundo curso (4º G. P.)	
2.2.1. Contidos mínimos do segundo curso (4º G. P.)	
2.3. Contidos específicos do terceiro curso (5º G. P.)	
2.3.1. Contidos mínimos do terceiro curso (5º G. P.)	
2.4. Contidos específicos do cuarto curso (6º G. P.)	
2.4.1. Contidos mínimos do cuarto curso (6º G. P.)	
2.5. Temporalización dos contidos	
2.5.1. Primeiro curso	
2.5.2. Segundo curso	
2.5.3. Terceiro curso	
2.5.4. Cuarto curso	
3. Metodoloxía	17
3.1. Metodoloxía do primeiro curso (3º G. P.)	
3.2. Metodoloxía do segundo curso (4º G. P.)	
3.3. Metodoloxía do terceiro curso (5º G. P.)	
3.4. Metodoloxía do cuarto curso (6º G. P.)	
4. Avaliación	21
4.1. Criterios de avaliación	
4.2. Procedementos de avaliación	
4.3. Procedementos de cualificación	
4.4. Probas extraordinarias de setembro	
4.5. Procedementos de información	
4.6. Actividades de recuperación	
4.7. Pérdida de avaliación continua	
5. Probas de acceso	23
5.1. Probas de acceso a segundo curso (4º G. P.)	
5.2. Probas de acceso a terceiro curso (5º G. P.)	
5.3. Probas de acceso a cuarto curso (6º G. P.)	
6. Materiais e recursos didácticos	29
6.1. Recursos da aula	
6.2. Recursos do centro	
6.3. Recursos tecnolóxicos	
6.4. Material bibliográfico	
6.5. Obras orientativas por curso	
7. Temas transversais	33
8. Actividades complementarias e extraescolares	33
9. Atención ao alumnado con necesidades específicas de apoio educativo	33

INTRODUCCIÓN

Os instrumentos de alta polifonía son, por definición, o teclado: órgano, clave e o piano, principalmente. Dispensando, por razóns obvias, os dous primeiros, o piano aparece como o papel complementario ideal para cubrir este instrumento; as razóns que o fan un axudante ideal son numerosos.

En primeiro lugar, é a súa polifonía xa deseñado, que partes, como xa se dixo, con instrumentos de teclado. Debe notarse que, no entanto, que a presenza de máis dun teclado e varios rexistros no órgano e clave, aínda variedade tímbrica que é un piano

Non ten, é unha complicación no canto de unha vantaxe para os obxectivos pretendidos aquí; en contra o órgano tamén desempeña a súa dispoñibilidade limitada e, como para a clave, ademais doutros limitacións, a difusión é moito menor que o piano. En segundo lugar, o piano é un instrumento ofrece unha aprendizaxe relativamente doado nun principio, e non o sufrimento, a ese nivel, a limitacións ou desvantaxes de instrumentos de corda ou vento.

En canto ao ámbito do rexistro, o piano é, a efectos prácticos, comparable á orquestra sinfónica, e case o mesmo é verdade en relación á súa riqueza dinámica.

Coa adición ao currículo deste curso é proporcionar unha educación destínase a complementar a formación de instrumentistas non polifónicos, e poñer en mans de alumnos que han optar por outras especialidades no nivel superior dunha ferramenta que lles permite o acceso cómodo para calquera música. Para este fin, o ensino non é volto tanto ao desenvolvemento dunha gran capacidade técnica, como para mellorar outros aspectos, como mencionado arriba, tales percepción global da polifonía, audición interna, a capacidade de lectura a primeira vista (incluíndounha eventual simplificación rápida do que está escrito na partitura), etc. Claro que, débese ter en conta que a capacidade de realizar o teclado está sempre condicionado polo grao de control alcanzado na técnica do instrumento, pero está claramente, a este respecto, para definir niveis debe ser inferior ao necesario xeralmente o pianista se non quere interferir gravemente en supoño que para cada alumno principal obxectivo do seu traballo. Desta forma, pode cumprir o piano nunha desexable e conveniente papel complementario na educación de cada músico profesional.

1. OBXECTIVOS XERAIS

A. Coñecer as distintas posibilidades do instrumento.

- Coñecer as características construtivas e mecánicas do instrumento para entender as súas distintas posibilidades sonoras.
- Coñecer os diferentes roles que pode desempeñar o piano: solista, acompañante, parte dun grupo e como ferramenta de traballo.
- Coñecer os diversos recursos expresivos propios do instrumento ao longo das diferentes épocas.

B. Adquirir os recursos técnicos necesarios para ter un grao de destreza instrumental suficiente.

- Adoptar unha posición axeitada do corpo con respecto ao instrumento.
- Relacionar a actividade muscular co resultado sonoro desexado.
- Utilizar conscientemente o peso do brazo.
- Adquirir nocións básicas de dicitación.
- Utilizar axeitadamente os pedais do piano.

C. Desenvolver a capacidade da lectura á primeira vista

- Adquirir un sentido da orientación no teclado.
- Aplicar as nocións de dicitación para desenvolver unha maior fluidez na lectura a vista.
- Utilizar a lectura anticipada como recurso na repentización.
- Coñecer as tonalidades dun xeito práctico, a través da súa escala, arpexo e graos tonais.

D. Interpretar pezas do repertorio pianístico dentro do nivel esixido.

- Vincular os coñecementos harmónicos e formais aprendidos nas materias teóricas coa práctica pianística.
- Enriquecer a formación musical do alumno a través do estudo das diferentes texturas realizables co piano.
- Desenvolver a memoria musical.

1. 1. OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DO PRIMEIRO CURSO (3º G. P.)

- Coñecer as partes básicas do piano e as súas posibilidades sonoras.
- Adecuar a postura ao piano poñendo atención á altura do asento e á posición do brazo con relación ao teclado.
- Adoptar unha boa colocación da man e familiarizarse coa dixitación pianística.
- Diferenciar o papel do piano como instrumento solista e como acompañante.
- Realizar de xeito básico diferenciacións dinámicas.
- Coñecer e realizar as diferenzas entre o toque *legato* e *non-legato*.
- Iniciar o alumno na análise da estrutura dunha obra dun xeito elemental.
- Iniciar o alumno nas funcións harmónicas básicas (I, IV, V).
- Iniciar o alumno no cifrado tradicional e no americano.
- Iniciarse no paso do polgar.
- Adoptar a lectura á primeira vista como un elemento natural de aprendizaxe.
- Tomar conciencia da importancia do estudo do piano como instrumento complementario para a súa formación como músico.

1. 2. OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DO SEGUNDO CURSO (4º G. P.)

- Afianzar os obxectivos do primeiro curso.
- Iniciarse na práctica do pedal.
- Ampliar os recursos técnicos con exercicios, estudos específicos e escalas.
- Realizar diferenciación dinámica entre melodía e acompañamento.
- Ampliar a variedade de formas de ataque.
- Iniciarse nas características interpretativas dos diferentes períodos da literatura pianística.
- Analizar a estrutura dunha obra de xeito básico.
- Continuar afondando no coñecemento do cifrado harmónico e as cadencias básicas.
- Improvisar melodías e acompañamentos rítmico-harmónicos.
- Desenvolver a práctica da lectura á primeira vista.
- Desenvolver a autonomía no traballo persoal.

1. 3. OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DO TERCEIRO CURSO (5º G. P.)

- Afianzar os obxectivos dos cursos anteriores.
- Desenvolver un criterio axeitado no uso do pedal nas obras que o requiran.
- Ampliar os recursos técnicos con exercicios, estudos específicos e escalas.
- Practicar os diferentes roles no piano: solista, acompañante, catro mans.

- Diferenciar dinamicamente os diferentes planos sonoros.
- Ampliar as nocións de ataque afondando nos aspectos técnicos para a consecución dunha gama sonora máis variada.
- Continuar familiarizándose cos diferentes estilos musicais interpretando obras de cada un deles.
- Afianzar os coñecementos elementais de análise abordando a forma das obras a estudar.
- Afondar no coñecemento do cifrado harmónico e das cadencias básicas nas diversas tonalidades.
- Improvisar melodías e acompañamentos rítmico-harmónicos utilizando formas musicais básicas.
- Ler textos á primeira vista dunha dificultade superior aos cursos anteriores.
- Iniciarse na simplificación das partituras medianamente complexas reducíndoas a estruturas melódicas, harmónicas e rítmicas sinxelas, baseándose nunha análise previa.
- Desenvolver a autonomía no traballo persoal e na resolución de dificultades propias do nivel.

1. 4. OBXECTIVOS ESPECÍFICOS DO CUARTO CURSO (6º G. P.)

- Afianzar o aprendido nos tres cursos anteriores.
- Evolucionar no ámbito técnico para afrontar obras de maior dificultade.
- Afondar na adquisición de diversos tipos de ataque.
- Interpretar con corrección estilística as obras do repertorio.
- Utilizar a análise como ferramenta para a comprensión do texto musical.
- Integrar os coñecementos harmónicos adquiridos na práctica da improvisación e a redución de partituras.
- Conseguir unha lectura a vista fluída de textos de mediana dificultade.
- Adquirir a capacidade de reducir e simplificar partituras dunha dificultade media, sexa de piano só ou de agrupacións instrumentais sinxelas.
- Conseguir unha autonomía suficiente para poder aplicar os coñecementos adquiridos no Grao Profesional ás posibles necesidades que se poidan formular nun futuro ao alumno.

1. CONTIDOS XERAIS

A. Coñecemento do mecanismo do piano.

- Acción dos mazos e apagadores.
- Funcionamento e utilidade dos pedais.

B. Práctica dos diferentes roles que pode desempeñar o piano.

- Estudo de pezas de diferentes estilos.
- Estudo de pezas como acompañante doutros instrumentos.
- Realización dun acompañamento a partir de melodías ou estruturas harmónicas dadas.
- Traballo do cifrado harmónico tradicional e o cifrado americano.
- Estudo de obras de piano a catro mans.

C. Aplicación e utilidade do instrumento para facilitar as tarefas que contribúan á formación integral do músico.

- Redución de partituras pianísticas, camerísticas e orquestrais.
- Adaptación para piano de música popular, tradicional, moderna, jazz, etc.
- Coñecemento e realización de estruturas harmónicas, cadencias, diferentes patróns rítmicos e construción melódica.
- Práctica progresiva da lectura á primeira vista.

D. Realización axeitada do fraseo, articulación musical, dinámicas, balance sonoro, carácter expresivo das obras e contido emocional destas.

E. Práctica de exercicios técnicos básicos para propiciar unha utilización axeitada do aparato motor, tendo en conta unha posición do corpo libre de tensións innecesarias.

2. 1. CONTIDOS ESPECÍFICOS DO PRIMEIRO CURSO (3º G. P.)

1. Exploración das partes do piano dun xeito práctico, visual e auditivo.
2. Adquisición dunha postura correcta ao piano, tendo en conta a altura do asento, a posición do brazo, o pulso e a man respecto ás teclas e mantendo as costas relaxada para evitar posibles tensións e trabas na execución.
3. Interpretación de pasaxes en posición fixa de cinco dedos en diferentes tesituras.
4. Práctica de diferentes graos de dinámica.
5. Práctica de *legato* e *non-legato*.
6. Comprensión e realización de frases sinxelas tipo pregunta-resposta.
7. Realización de acordes tríades e de sétima de dominante nas tonalidades de Do, Sol e Fa maiores e os seus relativos menores utilizando tanto o cifrado harmónico como o americano.
8. Uso dos acordes básicos (I, IV, V) na realización de acompañamentos simples.
9. Práctica do transporte con acordes I, IV e V en tonalidades de Do, Sol e Fa así como os seus relativos menores.
10. Iniciación básica no paso do polgar (escalas cromáticas, diatónicas a dúas oitavas).
11. Lectura á primeira vista de obras e pasaxes de dificultade mínima.

2. 1. 1. CONTIDOS MÍNIMOS DO PRIMEIRO CURSO (3º G. P.)

Para alcanzar os obxectivos do curso e, polo tanto, aprobar, o alumno deberá realizar como mínimo os seguintes contidos:

- A. Interpretación de tres obras do nivel do curso.
- B. Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Do, Sol e Fa maiores e la, mi e re menores.
- C. Escalas das devanditas tonalidades, de dúas oitavas.
- D. Lectura á primeira vista de obras moi sinxelas, sen cambio de posición.

2. 2. CONTIDOS ESPECÍFICOS DO SEGUNDO CURSO (4º G. P.)

1. Reforzo dos contidos aplicados no primeiro curso.
2. Uso básico do pedal.
3. Estudo de exercicios e obras onde se realice o paso do polgar poñendo atención á uniformidade no son e a boa posición da man.
4. Práctica de escalas a dous oitavas nas tonalidades maiores e menores de ata dúas alteracións.
5. Aplicación de criterios básicos de dixitación.
6. •Estudo de obras que tratan dificultades técnicas específicas, ampliando o traballado no curso anterior.
7. •Interpretación de obras ou fragmentos onde sexa necesario facer unha diferenciación dinámica clara entre melodía e acompañamento, podendo ser este en forma de acordes.
8. Combinación de diversos ataques e articulacións.
9. •Toma de contacto con obras de diferentes épocas intentando apreciar os elementos estilísticos máis representativos.
10. •Aproximación teórica ás diferentes partes dunha obra e ás consecuencias musicais derivadas.
11. Realización de acordes tríades e de sétima de dominante nas tonalidades maiores e menores de ata dúas alteracións utilizando estruturas que conteñan os graos I, IV e V expresados tamén en cifrado americano.
12. Práctica da cadencia andaluza.
13. Práctica de transporte de pequenas obras ou pasaxes sinxelas con acordes I, IV e V en tonalidades de ata dúas alteracións.
14. Práctica de lectura á primeira vista.
15. Improvisación e elaboración de motivos e frases musicais dentro das tonalidades estudadas.

2. 2. 1. CONTIDOS MÍNIMOS DO SEGUNDO CURSO (4º G. P.)

Para alcanzar os obxectivos do curso e, polo tanto, aprobar, o alumno deberá realizar como mínimo os seguintes contidos:

- A. Interpretación de tres obras do nivel do curso.
- B. Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) nas tonalidades ata dúas alteracións, maiores e menores.

- C. Realización dunha estrutura harmónica improvisada, con acordes de I, IV e V graos e unha tonalidade ata dúas alteracións.
- D. Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- E. Lectura á primeira vista de obras sinxelas, con cambios de posición.

2. 3. CONTIDOS ESPECÍFICOS DO TERCEIRO CURSO (5º G. P.)

- A. Reforzo dos contidos aplicados nos cursos anteriores.
- B. Uso con criterio do pedal de resonancia.
- C. Diferenciación dos diferentes planos sonoros no repertorio a traballar.
- D. Práctica de escalas a mans xuntas en tonalidades maiores e menores de ata catro alteracións.
- E. Estudo de exercicios e obras onde se traballe tanto o *legato* como en *non legato*.
- F. Desenvolvemento dun criterio persoal á hora de escoller dixitacións axeitadas.
- G. Traballo de obras de diferentes estilos.
- H. Combinación de diferentes ataques e articulacións.
- I. Coñecemento teórico das diferentes partes dunha obra e as consecuencias musicais derivadas.
- J. Realización dos acordes tríades en todos os graos e de sétima de dominante nas tonalidades maiores e menores de ata catro alteracións utilizando tanto o cifrado harmónico como o americano.
- K. As dominantes secundarias.
- L. Iniciación ao transporte de fragmentos e pezas sinxelas.
- M. Práctica da lectura a vista de obras, fragmentos e acompañamentos de mediana dificultade.
- N. Construción de formas musicais básicas mediante a improvisación de melodías e acompañamentos.
- O. Redución de obras de piano e outro instrumento así como partituras pianísticas.

2. 3. 1. CONTIDOS MÍNIMOS DO TERCEIRO CURSO (5º G. P.)

Para alcanzar os obxectivos do curso e, polo tanto, aprobar, o alumno deberá realizar como mínimo os seguintes contidos:

1. Interpretación de tres obras do nivel do curso.
2. Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) nas tonalidades ata catro alteracións, maiores e menores.

3. Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos I, IV e V así como improvisacións melódicas, en tonalidades ata catro alteracións.
4. Harmonización dunha melodía dada, utilizando acordes de tónica, dominante con sétima, subdominante e os seus inversions, ata dúas alteracións.
5. Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
6. Lectura á primeira vista de pezas con cambios de posición.

2. 4. CONTIDOS ESPECÍFICOS DO CUARTO CURSO (6º G. P.)

- a. Afianzación dos aspectos aprendidos nos cursos anteriores.
- b. Utilización con criterio propio do uso do pedal: sincopado, anticipado e rítmico.
- c. Adquisición de maiores destrezas técnicas que faciliten a interpretación de obras polifónicas máis complexas.
- d. Correcto uso dos diferentes tipos de ataque (*legato*, *non legato* e *staccato*), de articulacións e de fraseos.
- e. Comprensión dos diferentes estilos e interpretación de obras correspondentes a cada un.
- f. Interpretación das obras tendo en conta a súa análise harmónico-formal.
- g. Realización dos acordes tríades en todos os graos e de sétima de dominante en todas as tonalidades maiores e menores utilizando tanto o cifrado harmónico como o americano.
- h. Outros graos tonais: II, III e VI.
- i. Transporte de pezas sinxelas ou de simples exercicios.
- j. Práctica da lectura a vista con ambas as dúas mans en partes diferenciadas e na práctica do piano a catro mans.
- k. Redución de obras para tres ou catro instrumentos (cuartetos, tríos) e partituras pianísticas complexas.

2. 4. 1. CONTIDOS MÍNIMOS DO CUARTO CURSO (6º G. P.)

Para alcanzar os obxectivos do curso e, polo tanto, aprobar, o alumno deberá realizar como mínimo os seguintes contidos:

- Interpretación de tres obras do nivel do curso.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en todas as tonalidades, maiores e menores.
- Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos

I, IV e V así como improvisacións melódicas, en todas as tonalidades.

- Harmonización dunha melodía dada, utilizando acordes de tónica, dominante con sétima, subdominante e os seus inversions, ata catro alteracións.
- Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- Lectura á primeira vista de pezas con cambios de posición.

2. 5. TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS

A aprendizaxe dunha disciplina artística, como é a interpretación musical, é un proceso en espiral, é dicir, sempre damos voltas ao mesmo, cada vez con maior profundidade. Non é unha aprendizaxe lineal. O nivel de profundidade dos aspectos traballados marcarao a madurez musical do alumno e a dificultade crecente das obras e exercicios traballados.

Ademais, polas mesmas características da interpretación musical, é necesario traballar simultaneamente varios dos contidos, polo que non é posible facer unha distribución temporal consecutiva destes.

Hai uns obxectivos para a materia ao longo dos catro cursos nos que se imparte, e uns contidos a través dos cales se pretende chegar aos devanditos obxectivos. Logo, na práctica, cada alumno presenta unhas características en canto a capacidades, destrezas desenvolvidas, necesidades e destrezas por desenvolver, diferentes. Afortunadamente, e debido tamén ás características propias da aprendizaxe dunha disciplina artística, neste caso instrumental, as clases son individuais. Isto permite que, sen perder de vista os obxectivos últimos da materia, poidamos adaptar en cada momento os contidos e as actividades que os desenvolven a cada alumno. Finalmente, se consideramos que se alcanzaron os obxectivos, cada alumno chegará a tocar o piano cunha serie de recursos técnicos e saberá tamén o utilizar como ferramenta para a comprensión de procesos musicais, concretamente no referido á polifonía e a harmonía. O camiño seguido por cada alumno será diferente. Por iso, é realmente difícil, e, sobre todo, teórico e afastado da práctica, facer unha distribución secuenciada de contidos e actividades, pois como quedou dito, as necesidades de cada momento irán indicando as actividades máis axeitadas.

Non obstante, a título orientativo e meramente informativo, poderíase facer unha secuenciación de contidos, que sería a seguinte. Pero non perdendo nunca de vista que é unha teorización e que, como tal, será moi improbable atopar un caso no que se seguira esta planificación, sen que iso signifique un fracaso no proceso de aprendizaxe.

TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS

Os contidos desta materia están moi relacionados uns con outros e, normalmente, vanse traballar dun xeito simultáneo e continuo, ao longo do curso.

A modo orientativo, recolleemos a continuación unha distribución temporal dos contidos mínimos de cada curso, divididos nos tres trimestres.

2. 5. 1. PRIMEIRO CURSO

Primeiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Do e Sol maiores.
- Escalas das devanditas tonalidades, de dúas oitavas.
- Lectura á primeira vista de obras moi sinxelas, sen cambio de posición.

Segundo trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente á traballada no primeiro trimestre.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Fa maior e La menor.
- Escalas das devanditas tonalidades, de dúas oitavas.
- Lectura á primeira vista de obras moi sinxelas, sen cambio de posición.

Terceiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente ás traballadas nos dous trimestres anteriores.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Mi e Re menores.
- Escalas das devanditas tonalidades, de dúas oitavas.
- Lectura á primeira vista de obras moi sinxelas, sen cambio de posición.

2. 5. 2. SEGUNDO CURSO

Primeiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Re maior e en Si menor.
- Escalas das devanditas tonalidades, de dúas oitavas.
- Realización dunha estrutura harmónica improvisada, con acordes do I, IV e V graos, en Do, Fa e Sol maiores.
- Lectura á primeira vista de obras moi sinxelas, con cambios de posición.

14

Segundo trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente á traballada no primeiro trimestre.
- Escalas das devanditas tonalidades, de dúas oitavas.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Si bemol maior e sol menor.
- Realización dunha estrutura harmónica improvisada, con acordes do I, IV e V graos, na, Re e Mi menores.
- Lectura á primeira vista de obras moi sinxelas, con cambios de posición.

Terceiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente ás traballadas nos dous trimestres anteriores.
- Escalas das devanditas tonalidades, de dúas oitavas.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en todas as tonalidades traballadas. Do, Sol, Fa, Re e Si bemol maiores e la, mi, re, Si e sol menores.
- Realización dunha estrutura harmónica improvisada, con acordes do I, IV e V graos, en Re e Si bemol maiores e Si e Sol menores.
- Lectura á primeira vista de obras moi sinxelas, con cambios de posición.

2. 5. 3. TERCEIRO CURSO

Primeiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en La e Mi bemol maiores e en Fa díese menor.
- Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos I, IV e V, así como improvisacións melódicas, nestas tonalidades.
- Lectura á primeira vista de pezas, con cambios de posición.

15

Segundo trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente á traballada no primeiro trimestre.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Mi maior e en Do e Do díese menor.
- Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos I, IV e V, así como improvisacións melódicas, nestas tonalidades.
- Lectura á primeira vista de pezas, con cambios de posición.

Terceiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente ás traballadas nos dous trimestres anteriores.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en La bemol maior e en Fa menor.
- Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos I, IV e V, así como improvisacións melódicas, nestas tonalidades.
- Lectura á primeira vista de pezas, con cambios de posición.

2. 5. 4. CUARTO CURSO

Primeiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Si e Re bemol maiores e en Sol sostido e Si bemol menores, e repaso das traballadas en cursos anteriores.
- Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos I, IV e V, así como improvisacións melódicas, nestas tonalidades.
- Lectura á primeira vista de pezas, con cambios de posición.

16

Segundo trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente á traballada no primeiro trimestre.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Fa diése e Sol bemol maiores e en Re diése e Mi bemol menores e repaso das traballadas en cursos anteriores.
- Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos I, IV e V, así como improvisacións melódicas, nestas tonalidades.
- Lectura á primeira vista de pezas, con cambios de posición.

Terceiro trimestre.

- Interpretación dunha obra do nivel do curso diferente ás traballadas nos dous trimestres anteriores.
- Enlace dos acordes tonais (I, IV e V) en Do diése e Do bemol maiores e en La diése e La bemol menores e repaso das traballadas en cursos anteriores.
- Escalas das devanditas tonalidades, de tres oitavas.
- Realización de patróns de acompañamento con estruturas que conteñan os graos I, IV e V, así como improvisacións melódicas, nestas tonalidades.
- Lectura á primeira vista de pezas, con cambios de posición.

3. METODOLOXÍA

A metodoloxía a empregar na materia de Piano Complementario terá como recurso principal a participación activa do alumnado, promovendo a súa autonomía no estudio e desenvolvemento musical no piano.

Motivarase ó alumnado con actividades que desparten o seu interese polo piano, traballando obras dun nivel axeitado para cada alumno.

Terase en conta a diversidade do alumnado, xa que o alumnado de piano complementario ven de todas as disciplinas do centro e cada un deles coas súas características específicas. Polo que faranse adaptacións curriculares para os alumnos que xa teñan coñecementos previos do piano ou precisen dun traballo máis específico do instrumento.

3. 1. METODOLOXÍA DO PRIMEIRO CURSO (3º G. P.).

Ao principio faremos unha descrición do piano desmontando as súas diferentes partes, deixando á vista do alumno o seu mecanismo e facéndoo partícipe desta exploración.

Tratarase de habituar ao alumno a que adopte unha boa posición ante o piano de xeito progresivo, insistindo sobre iso en cada clase, facéndoo ver e sentir que a postura máis relaxada é a que resulta máis útil.

En canto á situación do alumno no teclado iniciaremos o traballo partindo do Do central situando o alumno nos distintos rexistros do piano asociándoo coas claves de Sol e Fa.

Para iniciar o alumno na dixitación pianística, teremos en conta as posibles diferenzas respecto á dixitación do seu instrumento principal.

O alumno recoñecerá as diferenzas dinámicas entre *forte* e *piano* mantendo para iso unha execución relaxada facendo uso do peso do brazo e evitando presións innecesarias. A disociación dinámica de ambas as dúas mans levará a cabo pola práctica de diferentes exercicios (diferenciación entre diferentes roles: melodía - acompañamento).

Abordarase o ataque simultáneo de varias notas mediante o uso de acordes. Poderanse aplicar no acompañamento sinxelo con dous acordes de funcións harmónicas diferentes. Dependendo do nivel de aprendizaxe do alumno, levarase o aprendido ao terreo da improvisación.

O traballo dos tipos de toque dependerá da idade e da conformación física da man de cada alumno. Iniciarase o traballo no piano cun toque *non legato* evitando así tensións

e favorecendo a forza e flexibilidade da man. Progresivamente irase introducindo o toque *legato* coa realización de diversos exercicios de posición fixa con cinco dedos abranguendo rexistros diferentes.

Iniciarase o traballo do paso do polgar con pequenos exercicios tendo en conta a elasticidade do brazo, pulso e o seu movemento progresivo para a súa correcta execución.

Practicarase a memoria en pasaxes breves e sinxelas facendo uso da análise harmónica - formal previa.

Iniciarase o alumno de xeito gradual á lectura á primeira vista partindo para iso das mans separadas, seguindo con mans xuntas a distancia de oitava, mans xuntas en distintas oitavas, etc., pouco a pouco aumentándose a dificultade.

Iniciarase o alumno no transporte de estruturas harmónicas sinxelas (I, IV, V) nas tonalidades de Do, Fa e Sol e os seus relativos menores.

3. 2. METODOLOXÍA DO SEGUNDO CURSO (4º G. P.).

Continuarase traballando os aspectos fundamentais tratados no primeiro curso.

Buscarase combinar e contrastar durante as clases ao longo de todo o curso a práctica dos diferentes roles pianísticos: solista, acompañamento, catro mans, etc.

Traballarase aspectos técnicos como o tipo de toque, as dicitacións, as dinámicas mediante exercicios e extraendo diferentes pasaxes dunha obra.

A iniciación ao alumno ao uso do pedal desenvolverase mediante a realización de pequenos exercicios cunha soa nota, pasando despois aos acordes. O máis recomendable sería empezar a usalo en obras xa interpretadas ou en momentos concretos das obras (en acordes finais).

O traballo de acordes, cadencias, progresións, etc., realizarase nas obras mediante a análise previa, o que implicará tamén traballar fóra destas.

Traballarase de forma paralela as escalas e arpexos tendo en conta aspectos como o paso do polgar, as dicitacións, os acordes, prestando especial atención á posición e apertura da man ata asimilar o "molde" propio de cada acorde.

Continuarase o traballo dos diferentes roles das mans (melodía - acompañamento) mediante o practica de exercicios (cantando, etc.).

Practicarase obras de diferentes épocas explicando as súas características estilísticas.

O traballo da improvisación farase a partir de harmonías, motivos melódicos sinxelos e ritmos dados previamente incluíndose os conceptos de notas reais e de adorno

(notas de paso).

Seguirase traballando a lectura á primeira vista de pasaxes sinxelas de obras agora xa con ambas as dúas mans utilizando criterios coherentes de dixitación, lectura anticipada para desenvolver a fluidez na lectura, regularidade no tempo, e evitando mirar ao teclado na medida do posible.

Para a práctica da memoria seria interesante a memorización dalgunha obra do repertorio.

Iniciarase o alumno ao transporte de obras sinxelas como cancións populares baseándose nunha análise harmónica previa, nas distancias interválicas (poñendo atención nas notas reais) e na memoria auditiva.

Iniciar o alumno á redución de partituras simplificando ao máximo (omitindo algunhas notas de acordes, terceiras ou outras disposicións de notas dobres).

3. 3. METODOLOXÍA DO TERCEIRO CURSO (5º G. P.)

Seguiranse traballando aspectos fundamentais vistos no segundo curso.

Combinar nas clases durante todo o curso a práctica dos diferentes roles pianísticos: solista, acompañamento, catro mans, etc.

Seguiranse traballando aspectos técnicos como o tipo de toque, as dixitacións, as dinámicas mediante exercicios e diferentes pasaxes dunha obra.

Habituarase ao alumno no uso do pedal nos diversos aspectos do Piano Complementario e será o profesor quen dea dunhas pautas para que teña un criterio propio en canto a pedalización.

O traballo de acordes, cadencias, progresións, etc., realizarase nas obras mediante a análise previa, o que implicará tamén traballar fóra destas.

Traballaranse diversos aspectos técnicos (exercicios con escalas e arpexos) para reforzar e completar a formación pianística do alumno.

Práctica de obras de diferentes estilos, linguaxes (Jazz, música tradicional, etc.)

O traballo da lectura a vista levarase a cabo a partir dunha análise previa por parte do alumno.

Traballarase a improvisación a partir de estruturas harmónicas e formais previamente dadas.

No traballo memorístico o profesor traballará co alumno utilizando as obras do repertorio desenvolvendo exercicios e pautas para desenvolver os diversos tipos de memoria existentes (auditiva, muscular, visual, analítica, etc.).

Continuarase iniciando o alumno ao transporte de cancións populares

baseándose na súa análise harmónica, as súas distancias interválicas (poñendo atención nas notas reais) e na memoria auditiva.

Inculcarase ao alumno dunhas pautas a seguir para desenvolver a súa autosuficiencia no estudo e así desenvolver uns criterios pianísticos propios á hora de solucionar calquera tipo de problema musical ou técnico.

Abordaranse os criterios básicos de redución de partituras mantendo os elementos esenciais e eliminando os superfluos.

3. 4. METODOLOXÍA DO CUARTO CURSO (6º G. P.)

Seguiranse traballando aspectos fundamentais vistos no terceiro curso.

Combinar durante as clases durante todo o curso a práctica dos diferentes roles pianísticos: solista, acompañamento, catro mans, etc.

Seguiranse traballando aspectos técnicos como o tipo de toque, as dixitacións, as dinámicas mediante exercicios e diferentes pasaxes dunha obra.

Habituarase ao alumno no uso do pedal nos diversos aspectos do Piano Complementario e buscando que adquira un criterio propio en canto a pedalización.

O traballo de acordes, cadencias, progresións, etc., realizarase nas obras mediante a análise previa o que implicará tamén traballar fóra destas.

Continuarase traballando diversos aspectos técnicos (exercicios con escalas e arpexos) para reforzar e completar a formación pianística do alumno.

Improvisación a partir de estruturas harmónicas e formais con certo grao máis de complexidade que no curso anterior. Incluirase para iso o respecto ás dinámicas, liñas de fraseo, notas de adorno, etc.

Práctica da lectura a vista utilizando todos os elementos aprendidos e prestando especial atención aos musicais (matices, respiracións, fraseos, etc.).

Continuarase iniciando o alumno ao transporte de pezas de maior dificultade que en cursos anteriores.

Realizarase a redución de partituras co apoio de anotacións dos graos tonais básicos e sinais que faciliten a redución (Baixo cifrado, harmonía tradicional, etc.).

4. AVALIACIÓN

4. 1.CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Con base no cumprimento dos obxectivos do curso, en cada un dos cursos valoraranse os seguintes aspectos:

- A realización dos contidos mínimos arriba recollidos (específicos para cada curso), nos que se reflicta:
 - a) A resolución correcta de aspectos técnicos instrumentais.
 - b) A comprensión dos procesos musicais implicados.
- Tamén se valorará aspectos actitudinais como: compromiso coa materia, reflectido nuns hábitos de estudo regulares e axeitados, interese en mellorar, esforzo, mostra de iniciativa, ademais de regularidade ao longo do curso.

21

4. 2. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Os criterios de avaliación aplicaranse por medio dos seguintes procedementos:

- Observación sistemática individual en clase, a través do caderno do profesor.
Neste reflectirase a evolución do alumno, o traballo realizado no seu estudo persoal, o grao de cumprimento dos obxectivos e as incidencias.
- Probas. Realizaranse probas nas que se valorarán contidos que, ademais da interpretación do repertorio, inclúan a realización de estruturas harmónicas, improvisacións, escalas, etc.

4. 3. PROCEDEMENTOS DE CUALIFICACIÓN

A nota será numérica, sen a inclusión de decimais, do 1 ao 10. Para poder superar o curso, o alumno ha de obter unha cualificación igual ou maior a 5.

Para a cualificación terase en conta o cumprimento dos obxectivos a través dos procedementos arriba mencionados, sendo a porcentaxe na cualificación a seguinte:

- observación sistemática: 60 %. Dentro desta:
 - a) cumprimento dos contidos específicos do curso: 70 %
 - b) actitude en clase e respecto á materia: 30 %
- Probas: 40 %

4. 4. PROBAS EXTRAORDINARIAS DE SETEMBRO

No caso de que o alumno non alcance os obxectivos do curso e obteña na avaliación de xuño unha cualificación inferior a 5, contará cunha proba extraordinaria en setembro, que consistirá en demostrar, a través dunha proba práctica, que asimilou os contidos mínimos do curso, recollidos nesta programación.

4. 5. PROCEDEMENTOS DE INFORMACIÓN

O alumno recibirá trimestralmente o boletín de cualificacións, que en primeiro e segundo trimestre terá un valor unicamente informativo. A cualificación final do curso non suporá necesariamente a nota media dos tres trimestres.

No caso dos alumnos menores de idade, devolverán o boletín asinado polos pais ao profesor titor.

22

4. 6. ACTIVIDADES DE RECUPERACIÓN

No caso de que o alumno ascenda de curso coa materia de Piano Complementario pendente, continuarase traballando os contidos do curso inferior, ata que alcance o nivel para afrontar os do curso seguinte. Isto facilitará o feito de que as clases son individuais e, deste modo, a adaptación ao nivel e necesidades do alumno é doada de realizar.

Se se considera conveniente, poderanse poñer tarefas extras para superar carencias concretas, mesmo no caso de non ter a materia pendente.

4.7. RECUPERACIÓN DA PÉRDIDA DE AVALIACIÓN CONTINUA

No caso de que o alumno perda a avaliación continua por falta de asistencia, tal como se explica no RRI do centro, terá dereito a realizar unha proba de recuperación no mes de xuño, da que será debidamente informado

5. PROBAS DE ACCESO

Para o acceso aos diferentes cursos de Grao Profesional (a 4º, 5º e 6º) realizaranse unhas probas para valorar os coñecementos do alumno na materia de Piano Complementario. No caso do acceso 3º non se lle realizará a devandita proba, xa que non se lle supoñen coñecementos previos de piano.

5. 1. PROBAS DE ACCESO A SEGUNDO CURSO (4º G. P.)

- Interpretación dunha obra de nivel de primeiro curso, a elixir entre dúas presentadas polo alumno.
- Lectura á primeira vista dunha peza sinxela, sen cambios de posición.
- Realización dunha estrutura harmónica improvisada, con acordes de I, IV e V graos e unha das seguintes tonalidades: Do, Fa, Sol maiores, la, re e mi menores.

5. 2. PROBAS DE ACCESO A TERCEIRO CURSO (5º G. P.)

- Interpretación dunha obra de nivel de segundo curso, a elixir entre dúas presentadas polo alumno.
- Lectura á primeira vista dunha peza sinxela, con cambios de posición.
- Realización dunha estrutura harmónica improvisada, con acordes de I, IV e V graos e unha tonalidade ata dúas alteracións.

5. 3. PROBAS DE ACCESO A CUARTO CURSO (6º G. P.)

- Interpretación dunha obra de nivel de terceiro curso, a elixir entre dúas presentadas polo alumno.
- Lectura á primeira vista dunha peza de nivel de 2º curso de Piano Complementario.
- Harmonización dunha melodía dada, utilizando acordes de tónica, dominante con sétima, subdominante e os seus inversions, ata dúas alteracións. Valorarase o deseño do acompañamento.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

6. 1. RECURSOS DA AULA

- Un piano e dúas banquetas regulables.
- Armario onde gardar partituras, metrónomo e demais material.
- Material para a lectura á primeira vista e material pedagóxico para improvisación e repertorio.

6. 2. RECURSOS DO CENTRO

- Cabinas de estudo con piano.
- Auditorio para a realización de audicións e tamén outras aulas de maior amplitude.
- Biblioteca con libros, partituras e discos.

6. 3. RECURSOS TECNOLÓXICOS

- Equipo de música da aula.
- Televisor, vídeo e lector de DVD (do centro).
- Ordenadores a disposición de profesores e alumnos con acceso a Internet.

6. 4. MATERIAL BIBLIOGRÁFICO

Esta selección de obras e métodos é unicamente orientadora e será utilizada segundo o criterio do profesor e o nivel do alumno.

Métodos

NANCY e RANDALL FABER (Piano Adventures®):

- Escala e Chord Book Nivel 1 e 2
- Sightreading BOOKS (cadernos de Lectura a primeira vista) Nivel 1,2,3,4
- Lesson Books. Nivel 1,2,3,4,5,6
- Technique & Artistry Exercicios e pezas que compoñen os segredos técnicos da man, puño etc ..Nivel 1,2,3,4,5,6
- Performance Book nivel 1,2,3,4. (pezas para interpretar ao público)
- Popular Repertoire Nivel 1,2,3,4,5,6 (pezas conocidas de bandas sonoras e populares)
- Faber Colección Estudo: Seleccións de pezas Favoritas populares da música lixeira.
- PIANO LITERATURE Original Keyboard Classics from Baroque to Contemporary Book 1 ao 4.
- Piano Sonatinas Books 1,2,3,4 Sonatina proporcionar unha excelente "escaleira" para Ofrecen un camiño para o desenvolvemento de destreza dos dedos, o equilibrio entre as mans, e fraseado elegante. Cada libro inclúe unha colección de sonatinas completas e movementos seleccionados, ofrecendo unha gran variedade de elección dentro do nivel de dificultade.
- Achievement Skill Sheet: Nº. 1 ao 8 Escalas, arpegios, acordes, cadencias etc..
- PreTime® Piano Supplementary Library: Classics, Favorites Rock 'n Roll, Jazz & Blues, Hymns, Kids' Songs, Christmas.

BASTIEN:

- "Piano básico" Nivel elemental, 1, 2,3,4.
- Piano Literature, Volume 1 -6
- Duet Favorites, Level 1-4
- Pop Rock 'n Blues, Book 1-3

CASEIRO, A.; COSTA, M. A.: "Piano complementario" (Rivera).

ECKSTEIN, MAXWELL: "Junior let us have music for Piano". Ed. Carl Fischer.

EMONTS, F.: "Método europeo". (Schott Vol. 1, 2 e 3).

GARCÍA VEIGAS, L.: "Piano complementario". (Música Didáctica S.L.).

MOLINA, E.: "Piano complementario" (Real Musical Vol. 1, 2, 3 e 4).

SANCHEZ PENA, A.: "Piano práctico". (Real Musical).

SCHOENMEHL, MIKE: "Studies in pop".VAN DE VELDE: "Método rosa"

VALERY LLOYD-WATTS : Masterwork Classics, Level 1-6

WILLARD A. PALMER :

- Alfred's Basic Adult Piano Course Nivel 1, 2,3
- Alfred's Basic Adult Piano Course - Greatest Hits Book (Level 1)
- Alfred's Basic Adult Piano Course - All-Time Favorites (Level 1)
- Alfred's Basic Piano Course - Lesson Book (Level 1-6)

6. 5. OBRAS E METODOS ORIENTATIVAS POR CURSO

3ºG.P.

Piano Adventures®	Lesson Book Nivel 1-2 Technique & Artistry Book1 Performance Book1-2 Sightreading Book1-2 Popular Repertoire1-2 Christmas Book1 Escala e Chord Book Nivel 1
Bastien Piano	"Piano básico" Nivel elemental, 1, Piano Literature, Volume 1 Duet Favorites, Level 1 Pop Rock 'n Blues, Book 1
Bartók:	Mikrokosmos Vol 1
Gª Abril:	Cuad. Adri nº 1 – 5
MOLINA, E	Piano complementario" (Real Musical Vol. 1,) 2, 3 e
Shostakovich:	"Piezas infantiles"
WILLARD A. PALMER :	•Alfred's Basic Adult Piano Course Nivel 1 Alfred's Basic Adult Piano Course - Greatest Hits Book (Level 1) Alfred's Basic Adult Piano Course - All-Time Favorites (Level 1) Alfred's Basic Piano Course - Lesson Book (Level 1

4ºG.P.

Piano Adventures®	Lesson Book Nivel 3 Technique & Artistry Book2 Performance Book2-3 Sightreading Book2-3 Popular Repertoire2-3 Christmas Book2 Piano Sonatinas Books 1 Escala e Chord Book Nivel 1 e 2
Bastien Piano	"Piano básico" Nivel elemental, 2, Piano Literature, Volume 1-2 Duet Favorites, Level 1-2 Pop Rock 'n Blues, Book 1-2
Bartók:	Mikrokosmos Vol 1-2
Gª Abril:	Cuad. Adri nº 1 – 5
MOLINA E.	Piano complementario" (Real Musical Vol. 2)
Shostakovich:	"Piezas infantiles"
WILLARD A. PALMER :	•Alfred's Basic Adult Piano Course Nivel 2 Alfred's Basic Adult Piano Course - Greatest Hits Book (Level 2) Alfred's Basic Adult Piano Course - All-Time Favorites (Level 2) Alfred's Basic Piano Course - Lesson Book (Level 2)

5º G.P.

Piano Adventures®	Lesson Book Nivel 4 Technique & Artistry Book3 Performance Book 3-4 Sightreading Book 3-4 Popular Repertoire 3-4 Christmas Book3 Piano Sonatinas Books 1-2 Escala e Chord Book Nivel 1 e 2
Bastien Piano	"Piano básico" Nivel elemental, 3, Piano Literature, Volume 2-3 Duet Favorites, Level 2-3 Pop Rock 'n Blues, Book 2-3
Bartók:	Mikrokosmos Vol 2-3
Gª Abril:	Cuad. Adri nº 3 – 5
MOLINA,E.	Piano complementario" (Real Musical Vol. 3)
Shostakovich:	"Piezas infantiles"
WILLARD A. PALMER :	•Alfred's Basic Adult Piano Course Nivel 2-3 Alfred's Basic Adult Piano Course - Greatest Hits Book (Level2-3) Alfred's Basic Adult Piano Course - All-Time Favorites (Level 2-3) Alfred's Basic Piano Course - Lesson Book (Level 2-3)

6º G.P.

Piano Adventures®	Lesson Book Nivel 5 Technique & Artistry Book3 Performance Book 4-5 Sightreading Book4-5 Popular Repertoire 3-4 Christmas Book4 Piano Sonatinas Books,2,3 Escala e Chord Book Nivel 1 e 2
Bastien Piano	"Piano básico" Nivel elemental, 4, Piano Literature, Volume 3 Duet Favorites, Level 3 Pop Rock 'n Blues, Book 3
Bartók:	Mikrokosmos Vol 1-2
Gª Abril:	Cuad. Adri nº 4 – 5
MOLINA,E	Piano complementario" (Real Musical Vol. 4,)
Shostakovich:	"Piezas infantiles"
WILLARD A. PALMER :	•Alfred's Basic Adult Piano Course Nivel 3 Alfred's Basic Adult Piano Course - Greatest Hits Book (Level 3-4) Alfred's Basic Adult Piano Course - All-Time Favorites (Level 3-4) Alfred's Basic Piano Course - Lesson Book (Level 3-4)

7. TEMAS TRANSVERSAIS

No referente aos temas transversais (educación para a paz e a solidariedade, sexual, vial, para o consumo, etc.), vai continuarse o traballo do curso anterior, centrado na educación para a saúde, xa que consideramos que é moi importante no noso labor como intérpretes ter moi en conta aspectos como a postura, a ergonomía, unha respiración axeitada, a relaxación tanto física como mental e emocional, etc.

Ademais, neste curso, imos facer tamén fincapé na educación para a paz e a solidariedade e isto levándoo á práctica dun xeito sinxelo e cotián, no respecto ao compañeiro e ao seu traballo como músico, e a colaboración entre eles. Buscaremos actividades que poñan en evidencia a dependencia duns doutros, como pode ser tocar xuntos, participar nas audicións dun xeito activo, tanto como intérpretes coma na audición respectuosa e interesada, etc.

8. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Como se citou anteriormente, na epígrafe referida á avaliación, poderanse realizar audicións dentro do Departamento de Piano Complementario, ben no auditorio, ben nunha aula coa suficiente capacidade para un bo número de alumnos.

Por outra banda, poderase buscar a colaboración con outros departamentos, de modo que os alumnos de cursos máis altos poidan, puntualmente, acompañar a alumnos doutros instrumentos dos niveis iniciais, vendo así unha aplicación directa e práctica do que están a aprender na materia e que, posiblemente, no futuro lles poida ser de apoio no seu labor como docentes doutro instrumento (contar co apoio do piano para acompañar aos seus alumnos, aínda que sexa só nos niveis iniciais).

9. ATENCIÓN AO ALUMNADO CON NECESIDADES ESPECÍFICAS DE APOIO EDUCATIVO

Dado que os estudos que se realizan no conservatorio non son obrigatorios, e, ademais, para ingresar este hai que pasar unha proba de aptitudes, non se adoitan formular problemas de base de deficiencias aptitudinais graves. Non obstante, pódense presentar algunhas situacións especiais:

- **Déficit formativo:** hai algunha área ou aspecto que o alumno non domina ao nivel axeitado ao seu curso.
- **Enfermidade:** que lle impide a asistencia á clase durante un prolongado de tempo ou que afecta directamente á súa condición de intérprete (unha fractura dun brazo, por exemplo).
- **Altas habilidades:** no caso de alumnos superdotados, ou máis dotados que a media, se o ritmo de ensino resulta lento podería baixar moito o rendemento, por aburrimiento e falta de estímulo.
- **Dificultade de aprendizaxe:** pode ser nunha área concreta, un aspecto que necesitaría ser reforzado ou xeneral.

A continuación, **respostas** que daremos ante estas situacións:

1. Intensificar a relación persoal. Recoller datos, información, directamente do alumno ou do ámbito (pais, médico se é o caso, etc.).
2. Acción titorial. Reflectida en accións concretas, busca de solucións individuais.
3. Reforzo educativo (puntual). No caso de faltas de asistencia (por enfermidade), tarefa extra para recuperar. Tamén no caso de deficiencia formativa en aspectos puntuais, reforzar a aprendizaxe con exercicios específicos que veñan resolvelos.
4. Adaptación curricular. No caso que se vexa necesario e xustifica

